

Відгук

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора

Кіндюка Бориса Володимировича

на дисертаційну роботу

Прокоп Наталії Мирославівни

«Державно-правові погляди митрополита А. Шептицького»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за

спеціальністю 12.00.01-теорія та історія держави і права; історія

політичних і правових учень

Детальний аналіз дисертації Прокоп Н. М. «Державно-правові погляди митрополита Андрея Шептицького» дозволяє сформулювати висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, наукової новизни.

Актуальність теми дослідження.

Митрополит Андрей Шептицький займає в сучасній історії роль людини, що стала помостом між західною і східною церквами, підтримувала відновлення української державності та піклувалася про розвиток української культури.

Актуальність дослідження взаємовідносин Української греко-католицької церкви, митрополитом якої був А. Шептицький з 17 січня 1901 по 1 листопада 1944 роки, та українського національно-визвольного руху за державну незалежність та в період ЗУНР, УНР, УРСР помітно зростає нині. Зміни, що відбулися після Революції гідності, істотно вплинули на розуміння ролі Української греко-католицької церкви та інших релігійних конфесій у суспільно-політичному, духовному і державно-правовому житті. Особливої актуальності набуває комплексне й об'єктивне дослідження діяльності митрополита А. Шептицького та духовенства Української греко-католицької церкви щодо формування національно-державницької самосвідомості українського народу та його вміння протистояти московській імперській політиці, спрямованій на руйнування національно-державної єдності. Отож,

потребує всебічного аналізу його багатогранна державницька, суспільно-політична та соціально-економічна діяльність, спрямована на духовне єднання української нації у спільній боротьбі за розбудову своєї державної незалежної «Хати».

Метою дослідження є комплексний аналіз державно-правових поглядів митрополита А.Шептицького, його юридично професійного інтелектуального та практичного внеску у становлення духовної і правової традиції українського народу. Для досягнення поставленою мети автором було вирішено з'ясувати стан наукового дослідження проблеми й опрацювати пов'язані з нею всі доступні джерела та документи; проаналізувати фактори, які вплинули на формування світогляду митрополита, та його еволюцію; дослідити державотворчу сутність національно-патріотичної діяльності митрополита Андрея. Шептицького. Тому обрана тема дисертаційної роботи Прокоп Н.М. є, безумовно, актуальною і своєчасною.

Основні результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у публікаціях які складають з 6 статей та 6 доповідей на українських та міжнародних конференціях.

**Основні наукові положення, висновки і пропозиції, що
сформульовані у дисертації, їх новизна, ступінь обґрунтованості та
достовірність.**

Наукова новизна дисертаційної роботи охоплює як концептуальний, так і конкретний рівень вирішення поставлених у дисертації задач і полягає у наступному:

- у застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що дає можливість зробити комплексний аналіз державницької діяльності митрополита А. Шептицького (с. 26-30);
- автором доведено, що в українському державотворенні Греко-католицька церква під духовним й організаційним проводом митрополита А.

Шептицького спрямувала свою діяльність на правову політику реалізації української національної ідеї (с. 88);

- проаналізовано діяльність митрополита А. Шептицького в українському державотворенні, зокрема акцентовано увагу на тому, що митрополит А. Шептицький під час його перемов із представниками Української православної церкви Московського патріархату дійшов висновку про необхідність створення єдиної національної української церкви з єдиним центром у Києві (с. 77);

- дисертанткою надано оцінку діяльності політичних партій в українському державотворенні відповідно до поглядів митрополита Андрея Шептицького (с. 92-99);

- на основі комплексного аналізу доведено роль релігії в розбудові української національної держави (с. 161-168).

Обґрунтованість та достовірність більшості наукових положень, висновків і пропозицій, що розроблені й відображені у дисертаційному дослідженні, можна охарактеризувати як цілком достатні, що підтверджується, зокрема, використанням відповідної інформаційної бази: законодавчих та нормативних актів, аналізом наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, монографій, публікацій у періодичних виданнях.

Теоретичне та практичне значення дослідження полягає в тому, що в дисертації сформульовано й обґрунтовано висновки та пропозиції, які дають можливість, по-перше, розширити уявлення про роль митрополита Андрея Шептицького в розбудові української національної держави; по-друге, сприяти формуванню політичної, правової та громадянської культури українського суспільства. Положення та висновки наукового дослідження доцільно застосовувати у вищих навчальних закладах під час викладання нормативних дисциплін і теоретичних спецкурсів.

Структура дисертації відповідає меті і завданням роботи. Загалом, дисертація є структурованою, завершеною роботою, в якій з належною

послідовністю та змістовністю висвітлено державницьку діяльність митрополита Андрея Шептицького.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується повнотою, надійністю й об'єктивністю використаної в роботі наукової літератури.

Дисертаційна робота Прокоп Н.М. виконана у відповідності до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету внутрішніх справ «Законотворча та законодавча діяльність в Україні», (номер державної реєстрації № 0113U8189)

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях.

Основні результати та висновки дисертаційного дослідження до захисту були розкриті у 12 опублікованих наукових працях (статтях та тезах доповідей), з них 6-ть статей у фахових виданнях за переліком ВАК України, в т.ч. 1 у зарубіжному науковому виданні. Всі опубліковані праці підготовлені дисертанткою самостійно.

Ключові положення дисертації доповідались та обговорювались на міжнародних науково-практичних конференціях «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми» (м. Харків, 13 2015 р.), «Держава і право: проблеми становлення і стратегія розвитку» (м. Ужгород, 2015 р.), «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 2016 р.), «Рівень ефективності та необхідність впливу юридичної науки та нормотворчу діяльність та юридичну практику» (м. Харків, 2016 р.), «Право як ефективний суспільний регулятор» (м. Львів, 2016 р.), «Сучасні тенденції розвитку науки» (м. Київ, 2017 р.).

Обсяг друкованих робіт та їх кількість відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня кандидата юридичних наук. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації і достатньо повно відображає основні положення дослідження.

Аналіз змісту дисертації.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 186 сторінок.

В першому розділі «Стан наукової розробки і методологія дослідження» досліджено джерельну базу, що містить інформацію про міжнаціональні, міжетнічні та міжконфесійні суперечності українського народу у складі імперських держав в кінці XIX- першої половини XX століття.

В другому розділі «Правове бачення митрополитом А. Шептицьким діяльності основних суб'єктів українського державотворення» досліджено становлення богословської думки Романом Шептицьким, проаналізовано бачення митрополитом А.Шептицьким важливості для українців об'єднання із Західною церквою – церковною єдністю, яка призведе до єдності українського народу.

В третьому розділі «Реалізація української національної ідеї у поглядах і діяльності митрополита А. Шептицького» досліджено погляди митрополита А. Шептицького на українське державотворення, які ґрунтувалися на тому, що суперництво і протистояння всередині українського суспільства на будь-якій основі не сприяє порозумінню, а заганяє в глибину до конфлікту.

Загальні висновки по дисертації відповідають її змісту, конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати.

Загалом варто зазначити, що дисертація є закінченою науковою роботою, в якій отримані нові наукові результати, що мають теоретичну та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

1. Авторка зосереджує свою увагу на процесах державотворення, але, на наш погляд, варто було би більш чітко і послідовно висвітлити процеси правотворення, прослідкувати особливості взаємозалежності між державотворенням і правотворенням, зокрема на рівні осмислення проблематики соціальних передумов запровадження правового регулювання

суспільних відносин та втілення прийнятих правових норм у життя суспільства за допомогою інституту реалізації права.

2. У підрозділі «1.1. Історіографія та джерельна база дослідження» дисертантка не звернула належної уваги на неопубліковані джерела, репрезентовані матеріалами архівів. Хоча в роботі використано матеріали про діяльність Української радикальної партії з Центрального державного історичного архіву України та Пастирське послання митрополита А.Шептицького, єпископів К.Чеховича і Г.Хомишина про реформу виборчої системи від 29 травня 1913 р. з Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, варто було залучити матеріали з особистого фонду Андрея Шептицького (ф. 358 ЦДІАУ у м. Львові), інші матеріали, що дозволило б увести в науковий обіг раніше неопубліковані джерела та посилити наукову новизну дисертаційного дослідження.

3. Слід було також структурувати джерела дослідження та узагальнити ретроспективу й сучасні напрацювання науковців у тексті дисертації, а не лише в авторефераті.

4. На думку дисертантки, актуальність теми дослідження посилює Постанова Верховної Ради України від 17.06.2014 р. №1330-VII «Про відзначення 150-річчя з дня народження митрополита Української Греко-Католицької Церкви Андрея Шептицького». З нашого погляду, вказана постанова лише рекомендує розробити та затвердити відповідний план заходів і є радше фактом визнання вагомого внеску митрополита Андрея Шептицького у розвиток духовності українського народу, але аж ніяк не пов'язана ні з науковим, ні з практичним значенням дослідження.

5. У висвітленні методів дослідження авторка вказує на філософські і загальнонаукові методи, якими вона послуговується, але спеціально-правові методи – історично-правовий, порівняльно-правовий, нормативно-догматичний (юридико-технічний) тощо, які використано в ході роботи, не виокремлено й не охарактеризовано.

6. Твердження дисертантки про те, що «українці Австро-Угорської імперії призвичаїлися жити в конституційно-правовій державі, яка надала їм рівні права на власний національний розвиток з іншими народами» (с.33-34) та загалом оцінка державно-правового простору Австро-Угорщини є, на нашу думку, дещо однобічними і навіть ідеалізованими. Згадаємо, приміром, І.Франка, який називав австрійську конституцію 1867 р. «кличком паперу»: вона проголошувала всім громадянам свободу слова і друку, зборів, об'єднань, особистості, проте значна кількість австрійських законів, виданих в різний час і з різною метою, знецінювали конституційні свободи. Основний закон, за словами І.Франка, обіцяє рівність всіх громадян перед законом. Але цей же закон і встановлює нерівність. Чинне австрійське цивільне і частково кримінальне право сформоване на соціальному ладі, який особисте значення людини збільшує пропорційно наявності у неї капіталу. Звідси, якщо людина заможніша, тим більше вона означає, а людина без капіталу є нуль. Тож формальна рівність усіх перед законом ще не означає рівності громадян і національних меншин, а конституційно закріплені права і свободи ще не гарантують можливості їх реалізації повною мірою, що, на наш погляд, залишається актуальним і нині.

Однак висловлені зауваження в цілому не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи. До того ж ряд зауважень слід розглядати як шлях для подальшого розвитку обраного дисертантом перспективного напрямку досліджень.

Загальна оцінка дисертації роботи.

Дисертаційна робота Прокоп Наталії Мирославівни на тему «Державно-правові погляди митрополита Андрея Шептицького» є структурованою, цілісною, завершеною науковою роботою, а отримані нею результати дослідження дають змогу розглядати митрополита А.Шептицького не тільки, як митрополита, а і як державотворця у розбудові незалежної демократичної держави.

Наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються

науковою новизною і практичним значенням. Зміст дисертації повністю розкриває її тему. Завдання конкретизують поставлену мету. Зміст автореферату у стислій формі відображає основні положення дисертаційної роботи.

Представлена дисертаційна робота відповідає вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій відповідно до п.п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567), а дисертант Прокоп Наталія Мирославівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень.

Офіційний опонент,
доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії та
історії держави і права
Тернопільського національного
економічного університету

B. King

Б.В. Кіндюк

Б.В. Кіндюк
Г.З. Таранов